

Volodymyr M. PROKOPENKO* (Ukrainian Academy of Sciences, Kyiv, Ukraine)

Sviatoslav V. SYCHEVS'KYJ** (Kyiv, Ukraine)

New Findings of Bayonet-Pointed Kords within Ukraine

Key words: kords, combat knives, medieval arms, Late Middle Ages, Ukraine, Central and Eastern Europe

The Ukrainian Late Middle Ages are Terra Incognita from the standpoint of history and archaeology. The limited number of studied cultural sites along with the lack of professional interest to this period among researchers has brought about an informational void, and its consequences can be seen in today's scientific articles. A good example of such trends is a survey of P. Žákovský featuring a map of kord prevalence in Central and Eastern Europe¹. The prevalence area of those combat knives is shown as a rounded cloud with a white wedge, which corresponds to the territory of Ukraine. This is due to the fact that the number of published kords found in Ukraine is insignificant compared to the total number of eventual findings that are still awaiting their discoverers. The above example emphasises the importance of searching and introducing new historical artefacts into the scientific circulation, which will allow us to further expand our knowledge of this historical period in the future².

Late Middle Ages combat knives are known under different names in various regions of Europe; they are messer, dussack, tesak³. They are known as kords in the lands of modern Ukraine which were part of the Grand Duchy of Lithuania and the Kingdom of Poland⁴. This name covered blades of various lengths, either straight or curved ones. But this paper specifically focuses on the kind of kords that can be described as combat knives.

The article is the second study of its authors within the research exercise of the history of kords within Ukraine⁵ and introduces three new bayonet-pointed kords into the scientific circulation. Combined in this publication on the basis of a specific structure of the blade, they are quite peculiar and extraordinary specimens. All of them are accidental finds.

* Institute of Bioorganic Chemistry and Petrochemistry, velizariy@gmail.com

** Independent researcher of weapons, sainthq@gmail.com

¹ ŽÁKOVSKÝ 2014: 34.

² It should be noted that the number of such publications has begun to increase in recent years. See: КОСАРЕВ 2017: 50-53; СИЧЕВСЬКИЙ 2017: 125-133.

³ МІХАЛАК 2004: 332-346; ŽÁKOVSKÝ 2014: 13-42.

⁴ БОХАН 2008: 159.

⁵ СИЧЕВСЬКИЙ 2017: 125-133.

Kord No. 1 from the museum collection of the National Museum of Ukrainian History (inv. no. TKB - 19445/2) (Fig. 2) was probably found in the Volyn region. According to P. Žákovský's classification, it can be attributed to Type A₃, Ia5, -, -, t₅⁶. Geometric dimensions and cross-section of the kord are shown in the figure (Fig. 1a). Its weight is 396 g. The total length is 500 mm, of which the blade is 385 mm, its shape may be referred to as parabolic⁷ (type A₃)⁸. The cross-section has a flat left side⁹ and a triangular rib on the right side extending along the entire length of the blade and forming a bayonet tip. The width of the blade near the nagel is 39 mm, the height of the stiffener varies from 7-7.5 mm near the nagel to 4 mm at the tip. The transition from the spine to the handle is made with a "step" (Type I)¹⁰ with the handle slightly expanding (Version a)¹¹ from the nagel (26 mm) to the flat back part (33 mm) (Version 5)¹² and having a massive spine that ranges from 6 to 9 mm. On its right side, there is a depression extending almost throughout the entire length; on the surface, there are remains of four rivets that used to hold wooden side plates. The kord has a protective stop, or a "nagel" of a fairly simple structure, its shape being almost round (33x28x4.8 mm in size) (version t₅)¹³. The existing corrosion does not allow us to more accurately estimate the shape and decoration elements of the nagel.

Kord No. 2 from Ye. Gredunov's private collection (Fig. 3). The location of discovery is unknown. According to P. Žákovský's classification, it can be attributed to Type A₃, Ia5, -, -, t₆. Geometric dimensions and cross-section of the kord are shown in the figure (Fig. 1b). Its weight is 294 g. The total length is 505 mm, of which 390 mm is a parabolic blade (type A₃). The blade width at the nagel is 34 mm, and the spine thickness varies from 7 mm near the nagel to 5 mm at the starting point of the bayonet edge on the right side of the blade, extending to 211 mm up to the tip. The transition from the spine to the handle is made with a "step" (type I), with the handle slightly expanding (Version a) from the nagel (20 mm) to the flat back part (24 mm) (Version 5) and having a 5-7 mm thick spine. On its right side, there is a depression extending almost throughout the entire length; on its surface, only one of the rivets, which held the side plates, can be identified¹⁴. The kord has an almost round nagel (25x23x4 mm in size) and two decorative holes (Version t₆)¹⁵. The existing corrosion does not allow us to more accurately estimate the shape and decoration elements of the nagel.

Kord No. 3 from the museum collection of the National Museum of Ukrainian History (inv. no. TKB - 19445/1) (Fig. 4) was found, according to the discoverer, on the bank of the Zbruch River, in the Husyatyn district of the Ternopil region. According to

⁶ Here and thereafter, Žákovský's typology of *kord* elements will be used (2014: 179-451).

⁷ This term relating to the shape of the blade, was first used by P. Žákovský when describing the blade with a steady convergence of the blade and the spine towards the tip on the horizontal axis of the weapon.

⁸ ŽÁKOVSKÝ 2014: 208.

⁹ The left side of the *kord* is assumed to be the side that is located on the left with the horizontal position of the *kord* with the sharp edge of the blade facing down.

¹⁰ ŽÁKOVSKÝ 2014: 263-264.

¹¹ ŽÁKOVSKÝ 2014: 264-265.

¹² ŽÁKOVSKÝ 2014: 266-267.

¹³ ŽÁKOVSKÝ 2014: 422-425.

¹⁴ The handle was deformed and lost a significant area of its inner surface due to the corrosion.

¹⁵ ŽÁKOVSKÝ 2014: 427-431.

P. Žákovský's classification, it can be attributed to Type A₂, Ia₄, -, -, t₆. Geometric dimensions and cross-section of the kord are shown in the figure (Fig. 1, c). Its weight is 238 g (9 g without the nagel weight). The total length is 357 mm, of which the blade is 250 mm, being knife-shaped with a wedge-shaped cross-section (type A₂). The blade width at the nagel is 32 mm, and the spine thickness varies from 9 mm near the nagel to 5.5 mm at the tip. A bayonet edge begins at 148 mm from the tip on the left side of the blade, which, however, does not extend up to the end and disappears after 114 mm of its length. The transition from the spine to the handle is made with a “step” (type D), with the handle slightly expanding (Version a) from the nagel (21 mm) to the rounded back part (28 mm) (Version 4) and having a 7-8 mm thick spine. On its right side, there is a depression extending almost throughout the entire length, where remains of the rivets should be located; the location of the rivets, however, has not been found. The kord has an almost round nagel (28x22x4 mm in size) and two decorative holes (Version t₆). On its surface, straight radial lines can be discerned, which are typical for wavy-edged nagels.

Fig. 1. General view and basic geometric parameters of the kords I (a), II (b) and III (c).

Having studied reference materials to search for close analogies of the kords described above, we have been able to find only a close analogue of **Kord No. 2**. It was found in the ruins of the Radkov castle near Moravská Třebová in the Czech Moravia¹⁶. Its dating varies widely from the late 14th to the early 16th centuries. According to P. Žákovský's classification: A₃, Ia₄, -, -, t_{12a}. The lack of direct

¹⁶ KOURIL 2014: 52-59.

analogues with a clear dating complicates the chronological placement of the kords described; however, we can date them from the period between the 15th to the early 16th century in the first approximation.

Fig. 2. General view of Kord No. 1 (inv. no. TKB - 19445/2).

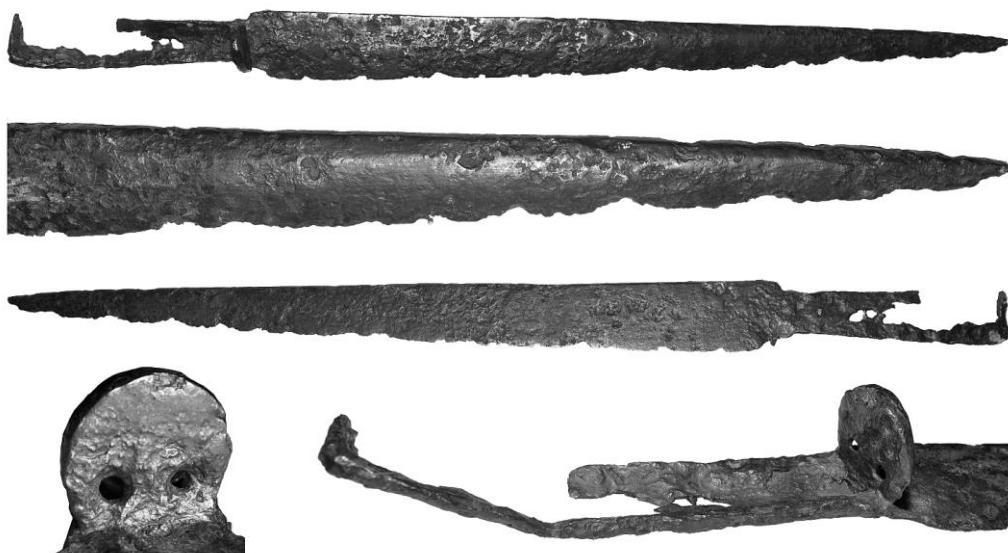

Fig. 3. General view of Kord No. 2 (Ye. Gredunov's private collection).

Fig. 4. General view of Kord No. 3 (inv. no. ТKB - 19445/1).

Bibliography

- KOURIL P., ŽÁKOVSKÝ P. (2014), *Středověký tesák z fortifikované polohy Hradisko u Radkova*, “Vlastivědný věstník moravský” 66.2, 52-59.
- MICHALAK A. (2004), *Kord czy noz bojowy? Uwagi o recepcji pewnej kategorii uzbrojenia plebejskiego na ziemiach polskich, na marginesie znalezisk z Zar*, “Biblioteka Archeologii Środkowego Nadodrza” 2, 332-346.
- ŽÁKOVSKÝ P. (2014), *Tesáky a problematika jednosecných zbraní stredoveku a raného novoveku*, Brno.
- БОХАН Ю.М. (2008), *Вайськова справа ў Вялікім княстве Літоўскім у другой палове XIV – канцы XVI ст.*, Мінск.
- КОСАРЕВ Р.В., НЕФЕДОВ В.В., РІВКІН К. (2017), *Зброя доби козацтва XV-XVIII століть*, Київ.
- СИЧЕВСЬКИЙ С.В., БЕЗКОРОВАЙНА Ю.Г., ПРОКОПЕНКО В.М. (2017), *Корди-пізньюсередньовічна холодна зброя з нових надходжень Національного музею історії України*, in: *Історія давньої зброї. Дослідження 2016. II том*, Д.В. ТОЇЧКІН (ed.), Київ, 125-133

Summary

New Findings of Bayonet-Pointed Kords within Ukraine

This article continues the authors' preliminary research in the history of weapons within the territory of modern Ukraine and is dedicated to the introduction of three kords with a bayonet-shaped blade into the scientific circulation. Combined in this publication on the basis of a specific structure of the blade, they are quite peculiar and extraordinary specimens of combat knives dating from the period between the 15th and the early 16th centuries.

Keywords: kords, combat knives, medieval arms, Late Middle Ages, Ukraine, Central and Eastern Europe

Anita SMYK* (UPH w Siedlcach, Polska)

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. „Reformacja z perspektywy 500 lat. Dzieje-Kultura-Społeczeństwo”

Dnia 8 listopada 2017 roku w sali Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach odbyła się konferencja naukowa pt. „Reformacja z perspektywy 500 lat. Dzieje-Kultura-Społeczeństwo”, zorganizowana przez Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych UPH w Siedlcach, Studenckie Koło Naukowe Historyków im. gen. W. Andersa i Niezależne Zrzeszenie Studentów UPH. Wydarzenie swoim patronatem objął Kościół Ewangelicko-Augsburski w Rzeczypospolitej Polskiej, a partnerem naukowej sesji był portal Luteranie.pl.

Konferencję poprowadził prof. dr hab. Marek Wagner. Uczestnicy wysłuchali 8 referatów. Prelegenci reprezentowali różne ośrodki naukowe: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet w Białymstoku oraz Deutsche Comeniusgesellschaft.

Prelegenci, zajmujący się szeroko pojętą tematyką reformacji, poruszyli wiele zagadnień i przedstawili wyniki prowadzonych przez siebie badań naukowych dotyczących reformacji, jej wpływów na kulturę, społeczeństwo i dzieje.

Konferencję otworzył prof. dr hab. Marek Wagner referatem pt. „Bracia Berens. Wkład w historię polskiego luteranizmu w XVII wieku”. Przedstawił pochodzącą z Danii luterską rodzinę Berens, która żyła w XVI wieku na terenie Prus Książęcych i miała chłopskie bądź burżuazyjne pochodzenie. W połowie XVII wieku czterej bracia – Jan, Jakub, Jerzy i Paweł służyli w armii Rzeczypospolitej Obojga Narodów i dzięki posiadanym kompetencjom i królewskiej opiece osiągnęli w wojsku wysoką pozycję.

Następnie wystąpiła prof. dr hab. Teresa Chynczewska-Hennel z referatem pt. „Piotr Skarga -Szermierz kontrreformacji wobec innych wyznań”. Przedstawiła Piotra Skargę jako jezuickiego teologa, kaznodzieję, hagiografa, katolickiego polemistę, jednego z największych prozaików polskiego renesansu. Dzięki legendzie historyczno-literackiej z czasów rozbiorów Rzeczypospolitej Obojga Narodów, która przetrwała do dziś, stał się on symbolem wielkiego księdza-patrioty. Profesor Chynczewska-Hennel przedstawiła inną twarz Piotra Skargi, jako nietolerancyjnego i żądnego krwi dysydentów. W kolejnym referacie pt. „Reformacja jako inspiracja

* Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych, anitasmyk@op.pl.

do reform Kościołów Wschodnich w Rzeczypospolitej” dr hab. Dorota Wereda prof. UPH zaprezentowała Reformację jako zjawisko wpływające na przemiany Kościołów Prawosławnego i Unickiego w wielowyznaniowym państwie polsko-litewskim. Dr hab. Wereda przybliżyła inicjatywy edukacyjne, a przede wszystkim przygotowanie tłumaczeń Biblii i tekstów liturgicznych na języki słowiańskie. Podkreśliła również fakt, że pod wpływem Reformacji powstała nowa jakość relacji i więzi społecznych w społeczeństwie Kościoła Prawosławnego Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Dr hab. Jarosław Cabaj prof. UPH przedstawił referat pt. „Unia brzeska – jedność Kościoła i integracja państwa? Wybrane zagadnienia”. W swoim wystąpieniu podjął problematykę jedności Kościoła i integracji państwa, które to były najważniejszym motywem działania przyświecającym inicjatorom zawarcia unii. Zdaniem prelegenta unia brzeska w znacznym stopniu była dziełem zakonu jezuitów, kojarzonym z Kościołem reformowanym i wzmacnianym przez realizację postanowień soboru trydenckiego. Zwrócił uwagę na aspekt regionalny unii kościelnej. Siedlce położone są w pobliżu terenów zamieszkałych przez wyznawców obrządku wschodniego, w XIX w. doświadczonych prześladowaniami ze strony rosyjskich władz zaborczych. Jarosław Cabaj stwierdził, że unia brzeska nie przyniosła ani trwałego zjednoczenia kościołów, ani integracji państwa. Wzrastały antagonizmy społeczno-ekonomiczne i narodowe. Podkreślił, że idea była słuszną, zabrakło wykonania. Unia nie dostała wsparcia państwa ani duchowieństwa łacińskiego. Kościół unicki nie miał też wsparcia rusińskich sfer magnackich. Jeżeli ci decydowali się na zmianę wyznania to w XVII wieku wybierali obrządek łaciński. Ukształtowała się opinia, że Kościół unicki jest chłopski (rusiński), łaciński natomiast – pański (polski). Te podziały przetrwały i utrwaliły się na terenie Podlasia nadbużańskiego. Były tam obecne jeszcze w XIX wieku.

Dr Manfred Richter w referacie pt. „Jan Amos Komenski i jego relacje z polskimi luteranami w I połowie XVII w.” przedstawił sylwetkę wybitnego czeskiego pedagoga, filozofa, reformatora i myśliciela protestanckiego, seniora braci czeskich. W latach 1628-1656 (z przerwami na wyjazdy do Anglii, Siedmiogrodu i Elbląga) Jan Amos Komeński mieszkał i pracował w Lesznie, gdzie był profesorem w gimnazjum i umożliwił dzieciom z luterkańskich rodzin pobieranie nauki. Utrzymywał kontakty i korespondował z luterkańskimi intelektualistami ze Śląska, Moraw, Gdańska, Poznania i miast w Prusach Królewskich. Poświęcił się działalności wychowawczej, układaniu i wydawaniu podręczników, opracowywaniu zagadnień dydaktycznych. Stworzył system jednolitego szkolnictwa. Brał udział w przygotowaniu zjazdu Innowierców, organizowanego przez Bogusława Radziwiłła. Uczestniczył w dyspucie teologicznej, będącej próbą pojednania pomiędzy katolikami i protestantami. Dzięki swoim wielu podróżom miał szerokie kontakty i prowadził korespondencję z wieloma intelektualistami luterkańskimi.

Po przerwie kawowej referat pt. „Oficerowie – protestanci w siłach zbrojnych Rzeczypospolitej w połowie XVII wieku” przedstawił prof. dr hab. Mirosław Nagielski. Zwrócił w nim uwagę na fakt, iż wyznanie inne niż rzymskokatolickie służących w armii oficerów i żołnierzy nie ułatwiało im awansu. Podkreślił też, że badania dotyczące wyznania oficerów służących w XVII wieku w polskiej armii są bardzo ograniczone.

Następnie wystąpiła mgr Marta Czerwieniec-Ivasyk z referatem pt. „Pastor Ludwik Behrens – filar ewangelików nowodworskich w XIX w.” Przedstawiła historię

ewangelickiej parafii w Nowym Dworze Mazowieckim, powstałej w końcu XVIII wieku. W 1775 roku mieszkało tam 47 osób pochodzenia niemieckiego. W związku z napływem na te obszary kolonistów w 1782 roku wymuszono utworzenie gminy ewangelickiej, a rok później zatrudniono pierwszego pastora.

Dr Sergiusz Leończyk referatem pt. „Polscy protestanci na Syberii XIX-XXI w.” zapoznał słuchaczy z problematyką polskich protestantów na terenie Południowej Syberii. W guberni jenißejskiej w XIX i XX wieku powstały dwie wsie założone przez polskich protestantów z Wołynia, którzy przyjechali w ramach agrarnej kolonizacji Syberii. Pierwsza wioska Aleksandrówka powstała w 1896 roku, druga – Znamienka, dopiero po II wojnie światowej i większość jej mieszkańców stanowili przesiedleńcy Aleksandrówki. Mieszkańcy tej wsi do dziś są w większości wyznawcami Kościoła baptystów. Nabożeństwa odbywają się po polsku, rosyjsku i niemiecku. W Znamience działa polonijna organizacja i szkołka sobotnio-niedzielną języka polskiego.

Po wystąpieniach prelegentów uczestnicy konferencji wymieniali się spostrzeżeniami dotyczącymi swoich wystąpień, a do dyskusji i komentarzy włączali się również pracownicy naukowcy, doktoranci i studenci Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych. Poziom konferencji był wysoki. Uczestnicy pokazali doskonałe merytoryczne przygotowanie i świetną znajomość warsztatu historyka. Nie ulega wątpliwości, że konferencja przyniosła wymierny efekt w postaci pogłębionej dyskusji dotyczącej podstaw i problemów badań naukowych. Dyskutanci podkreślali jak ważne i aktualne w dzisiejszym świecie są doświadczenia z przeszłości.